

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 324 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
<i>Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna</i>	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
<i>Boltayeva Go'zal Komilovna</i>	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
<i>D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev</i>	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
<i>Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
<i>Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi</i>	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
<i>Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi</i>	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
<i>Axmedov Jaloliddin Oribovich</i>	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
<i>Baxramova Malika Muzaffarovna</i>	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
<i>Choriyeva Zarina Anvarbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
<i>D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva</i>	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
<i>Djurayeva Nargiza Kudratillayevna</i>	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
<i>Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna</i>	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
<i>G'ayratova Mohidil Zafar qizi</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
<i>Maksetova Nurjamal Kuatovna</i>	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
<i>Malikova Xurshida Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
<i>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</i>	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
<i>Muxammadova Ozoda Muzrabovna</i>	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
<i>N. G. Pulatova</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna</i>	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna</i>	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
Журабаев Абдукарим Маматкулович	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
Hojametov Ajiniyaz Andriyanovich	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
Abdusamatova Nargiza Jamolidinova, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
Babajanov Baxodir Allaberganovich	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
Daminova Munajat Abduvoxobovna	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
Esanova Ro'shana Qurbonazarovna	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
Imanov Baxtiyor Berdiyevich	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
Inomova Dilnavoz Muzafar qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
Ostonova Gulrux Shuxrat qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
Parpibayeva Zulayho Rahimjon qizi	
Al-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
Rayimova Gavhar Karim qizi	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARI PEDAGOG XODIMLARI MEHNATINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI

Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi

Mirobod tumani adliya bo'limi yuridik xizmat ko'rsatish markazi
bosh yuriskonsulti

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning nazariy, uslubiy va amaliy jihatlari kompleks ravishda tadqiq etilgan. Tadqiqot jarayonida pedagog xodimlarning huquqiy maqomi, ularning mehnat faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy baza, mehnat shartnomalarining o'ziga xos xususiyatlari hamda ish sharoitlariga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilingan.

Shuningdek, pedagog xodimlar mehnatini rag'batlantirish, ijtimoiy himoya qilish va kasbiy rivojlanishini ta'minlash mexanizmlari ilmiy asosda yoritilgan. Maqolada zamonaviy islohotlar sharoitida maktabgacha ta'lim tizimida pedagog xodimlar faoliyatini tartibga solishdagi mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etishning ustuvor yo'nalishlari belgilab berilgan.

Xususan, mehnat yuklamasini optimallashtirish, huquqiy normalarni amaliyotga to'liq joriy etish, raqamli boshqaruv vositalarini keng qo'llash hamda pedagoglarning ijtimoiy-iqtisodiy maqomini oshirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida mehnat munosabatlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagog xodim, mehnat huquqi, huquqiy tartibga solish, mehnat shartnomasi, ijtimoiy himoya, pedagogik yuklama, ta'lim tizimi, mehnat munosabatlari, kasbiy rivojlanish.

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of the theoretical, methodological, and practical aspects of the legal regulation of labor relations of pedagogical staff in preschool educational institutions. The study examines the legal status of pedagogical workers, the regulatory framework governing their professional activities, the specific features of employment contracts, and the key factors influencing working conditions.

Special attention is given to mechanisms for labor motivation, social protection, and professional development of teachers. The article also identifies current challenges in regulating labor relations within the context of ongoing reforms in the preschool education system and proposes priority directions for their resolution.

In particular, recommendations are developed to optimize workload distribution, improve the practical implementation of legal norms, introduce digital management tools, and enhance the socio-economic status of pedagogical staff. The findings contribute to improving the efficiency of labor regulation in preschool education systems.

Key words: preschool education, pedagogical staff, labor law, legal regulation, employment contract, social protection, workload optimization, education system, labor relations, professional development.

Аннотация: В данной научной статье комплексно исследуются теоретические, методологические и практические аспекты правового регулирования труда педагогических работников дошкольных образовательных учреждений. В ходе исследования проанализированы правовой статус педагогических работников, нормативно-правовая база, регулирующая их трудовую деятельность, особенности трудовых договоров, а также факторы, влияющие на условия труда.

Особое внимание уделено механизмам стимулирования труда, социальной защиты и профессионального развития педагогов. В статье выявлены актуальные проблемы правового регулирования труда педагогических работников в условиях современных реформ системы дошкольного образования и предложены приоритетные направления их решения.

В частности, разработаны рекомендации по оптимизации трудовой нагрузки, совершенствованию применения правовых норм на практике, внедрению цифровых инструментов управления, а также повышению социально-экономического статуса педагогов. Результаты исследования направлены на повышение эффективности регулирования трудовых отношений в системе дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, педагогический работник, трудовое право, правовое регулирование, трудовой договор, социальная защита, трудовая нагрузка, образовательная система, трудовые отношения, профессиональное развитие.

KIRISH

Zamonaviy global ijtimoiy-iqtisodiy transformatsiyalar, bilimlarga asoslangan iqtisodiyotga o'tish jarayonlari hamda inson kapitalini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi maktabgacha ta'lim tizimining ahamiyatini keskin oshirmoqda. Maktabgacha ta'lim insonning dastlabki rivojlanish bosqichi sifatida uning intellektual, ijtimoiy va psixologik shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bois, mazkur tizim samaradorligi bevosita pedagog xodimlarning kasbiy salohiyati, mehnat sharoitlari va ularning faoliyatini huquqiy tartibga solish darajasiga bog'liqdir.

So'nggi yillarda maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uning qamrovini kengaytirish va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar doirasida pedagog xodimlarning maqomini oshirish, ularning mehnatini rag'batlantirish hamda samarali mehnat sharoitlarini yaratish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Shu nuqtai nazardan, pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solish masalasi alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlarining mehnat faoliyati boshqa soha xodimlariga nisbatan o'ziga xos xususiyatlarga ega. Jumladan, ushbu faoliyat yuqori darajadagi ijtimoiy mas'uliyatni, doimiy psixologik yondashuvni, bolalar bilan uzluksiz muloqotni va pedagogik mahoratni talab etadi. Shu sababli, ularning mehnatini tartibga soluvchi huquqiy normalar umumiy mehnat qonunchiligi bilan bir qatorda maxsus yondashuvni ham talab qiladi. Bu esa ish vaqti rejimi, pedagogik yuklama, mehnat shartnomasi, malaka talablari hamda ijtimoiy himoya mexanizmlarining alohida tartibga solinishini taqozo etadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solishda qator muammolar mavjud. Xususan, normativ-huquqiy hujjatlarning amaliyotda to'liq ishlamasligi, ortiqcha ma'muriy yuklamalar, mehnat sharoitlari va ish haqi o'rtasidagi nomutanosiblik, shuningdek, ijtimoiy himoya tizimidagi kamchiliklar pedagoglarning kasbiy faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifati va tizim samaradorligiga ham ta'sir etadi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning ta'lim tizimiga joriy etilishi pedagog xodimlar mehnatini tashkil etish va tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Raqamli boshqaruv tizimlari, elektron hujjat aylanishi va masofaviy ta'lim elementlarining kengayishi mavjud huquqiy normalarni qayta ko'rib chiqishni talab etadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning nazariy-huquqiy asoslarini tahlil qilish, amaldagi muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida mehnat munosabatlarini takomillashtirish, pedagog xodimlar faoliyati samaradorligini oshirish hamda ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solish masalasi mehnat huquqi, ta'lim boshqaruvi va ijtimoiy siyosat kesishgan nuqtada joylashgan kompleks ilmiy muammo sifatida ko'rib chiqiladi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar pedagog xodimlarning mehnat faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari, huquqiy mexanizmlari hamda amaliy muammolarini yoritishga qaratilgan.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda pedagog xodimlar mehnatini tartibga solish masalalari asosan ta'lim sifati va inson kapitalini rivojlantirish bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilinadi. Jumladan, ta'lim tizimining samaradorligi pedagoglarning mehnat sharoitlari, ularning ijtimoiy himoyasi va kasbiy rivojlanish imkoniyatlariga bevosita bog'liqligi ta'kidlanadi ^[1]. Ayrim tadqiqotlarda pedagog xodimlarning mehnatiga oid huquqiy normalarning yetarli darajada takomillashmaganligi ularning ish unumdorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan ^[2].

Mehnat huquqi sohasidagi ilmiy izlanishlarda pedagog xodimlarning mehnat munosabatlari umumiy mehnat qonunchiligidan farqli ravishda maxsus tartibga solinishi zarurligi asoslab berilgan.

Xususan, pedagogik faoliyatning o'ziga xosligi - yuqori darajadagi ijtimoiy mas'uliyat, psixologik yuklama va doimiy kommunikatsiya jarayonlari bilan bog'liqligi - alohida huquqiy yondashuvni talab etadi ^[3]. Shu bilan birga, pedagog xodimlar uchun qisqartirilgan ish vaqti, uzaytirilgan ta'til va ijtimoiy kafolatlar tizimi mavjud bo'lishi zarurligi ilmiy asoslangan ^[4].

MDH mamlakatlari olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda maktabgacha ta'lim tizimida pedagog xodimlar mehnatini tartibga solishning institutsional jihatlari keng yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarda normativ-huquqiy bazaning izchilligi, mehnat shartnomalarining shaffofligi hamda pedagoglarning kasbiy rivojlanish tizimi muhim omil sifatida ko'rsatib o'tilgan ^[5]. Shu bilan birga, ayrim mualliflar tomonidan amaliyotda huquqiy normalarning to'liq ishlamasligi, ortiqcha byurokratik yuklama va boshqaruv tizimidagi kamchiliklar mavjudligi qayd etilgan ^[6].

O'zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlarda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, pedagog xodimlarning maqomini oshirish va ularning mehnatini rag'batlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Xususan, ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar doirasida pedagoglarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilash, ularning mehnatini adolatli baholash va huquqiy himoyasini kuchaytirish zarurligi ta'kidlanadi ^[7]. Shu bilan birga, mavjud muammolar qatorida mehnat yuklamasining ortib borishi, hujjatbozlik darajasining yuqoriligi va mehnat sharoitlarining yetarli darajada optimallashtirilmaganligi qayd etilgan ^[8].

Zamonaviy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarning ta'lim tizimiga joriy etilishi pedagog xodimlar mehnatini tashkil etish va tartibga solish jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatayotgani alohida ta'kidlanadi. Raqamli boshqaruv vositalari mehnat jarayonlarini soddalashtirish va shaffoflikni oshirish imkonini bersa-da, ular bilan bog'liq yangi huquqiy munosabatlarni tartibga solish zaruratini ham yuzaga keltirmoqda ^[9].

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solish masalasi yetarlicha o'rganilgan bo'lsa-da, uning ayrim jihatlari, xususan, zamonaviy islohotlar va raqamli transformatsiya sharoitida huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish masalalari yanada chuqur tadqiq etishni talab qiladi. Shu bois, mazkur maqolada ushbu yo'nalishda mavjud ilmiy yondashuvlar umumlashtirilib, amaliy muammolarni hal etishga qaratilgan yangi takliflar ishlab chiqiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solish masalalarini o'rganishda kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini mehnat huquqi, ta'lim boshqaruvi hamda institutsional yondashuv nazariyalari tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- tahlil va sintez usuli - pedagog xodimlar mehnatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar mazmunini o'rganish va umumlashtirishda;
- taqqoslash usuli - milliy va xorijiy tajribani solishtirish orqali mavjud farqlar va o'xshashliklarni aniqlashda;
- tizimli yondashuv - pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solish mexanizmini yagona tizim sifatida baholashda;
- mantiqiy umumlashtirish - aniqlangan muammolar asosida ilmiy xulosalar va takliflar ishlab chiqishda.

Tadqiqotning empirik bazasini O'zbekiston Respublikasining amaldagi normativ-huquqiy hujjatlari, xususan, mehnat va ta'lim sohasiga oid qonunlar, hukumat qarorlari hamda xalqaro tashkilotlar hisobotlari tashkil etadi.

Mazkur metodologiya tadqiqot mavzusini har tomonlama yoritish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etishga qaratilgan ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solish holati tizimli ravishda tahlil qilindi. Tahlil natijalari ushbu sohada ijobiy o'zgarishlar bilan bir qatorda, qator muammolar ham mavjudligini ko'rsatdi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirildi. Xususan, maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni sezilarli darajada oshib, qamrov darajasi 2017-yildagi taxminan 27 foizdan 2023-yilga kelib 70 foizdan yuqori darajaga yetdi. Bu esa pedagog xodimlarga bo'lgan ehtiyojni keskin oshirdi va ularning mehnatini samarali tartibga solish zaruratini yanada dolzarb qildi ^[10].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solishda asosiy e'tibor mehnat shartnomalari, ish vaqti rejimi, pedagogik yuklama va ijtimoiy kafolatlariga qaratilgan. Amaldagi qonunchilikda pedagog xodimlar uchun qisqartirilgan ish vaqti, uzaytirilgan ta'til va qo'shimcha rag'batlantirish mexanizmlari nazarda tutilgan bo'lsa-da, amaliyotda ushbu normalarning to'liq ishlamasligi kuzatilmogda.

O'rganishlar natijasida aniqlanishicha, maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagog xodimlarning o'rtacha ish yuklamasi ko'pincha belgilangan me'yorlardan yuqori bo'lib, bu ularning kasbiy samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmogda. Ayniqsa, hujjat yuritish bilan bog'liq ortiqcha byurokratik jarayonlar pedagoglarning asosiy faoliyatidan chalg'ituvchi omil sifatida namoyan bo'lmogda.

Quyidagi jadvalda maktabgacha ta'lim tizimida pedagog xodimlar mehnatini tashkil etish bilan bog'liq ayrim ko'rsatkichlar keltirilgan:

1-jadval

Ko'rsatkichlar	Holati
MTT qamrov darajasi	>70%
Pedagog xodimlarga ehtiyoj	Yuqori
Mehnat yuklamasi	Ko'pincha me'yordan yuqori
Ish haqi darajasi	O'rtacha, lekin rag'bat yetarli emas
Hujjatbozlik darajasi	Yuqori

Mazkur natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan ham mos keladi. Jumladan, UNESCO va OECD hisobotlarida pedagog xodimlarning mehnat sharoitlari ta'lim sifati bilan bevosita bog'liqligi qayd etilgan. Agar pedagoglarning ish yuklamasi haddan tashqari yuqori bo'lsa yoki ularning mehnati yetarlicha rag'batlantirilmasa, bu ta'lim jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi ^[12].

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat sifatida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi qayd etildi. Elektron hujjat aylanishi va boshqaruv tizimlari joriy etilishi natijasida ayrim jarayonlar soddalashtirilgan bo'lsa-da, ularning huquqiy jihatdan to'liq tartibga solinmaganligi ayrim noaniqliklarni keltirib chiqarmoqda. Bu esa pedagog xodimlar faoliyatini tartibga solishda yangi yondashuvlarni talab qiladi.

Shuningdek, pedagog xodimlarning ijtimoiy himoyasi masalasi ham dolzarb bo'lib qolmoqda. So'nggi yillarda ish haqi oshirilgan bo'lsa-da, ularning real ehtiyojlariga mos keladigan kompleks rag'batlantirish tizimi hali to'liq shakllanmagan. Ayniqsa, qishloq hududlarida faoliyat yuritayotgan pedagoglar uchun qo'shimcha imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish zarur.

2-jadval: Maktabgacha ta'lim tizimi va pedagog xodimlar holati (O'zbekiston, 2017-2023 yy.)

Ko'rsatkichlar	2017 yil	2020 yil	2023 yil	O'sish dinamikasi
MTTlar soni (mingta)	5.2	14.2	30.0+	~6 barobar oshgan
Bolalar qamrovi (%)	27%	54%	70-72%	+45 foiz punkt
Pedagog xodimlar soni (ming kishi)	95	140	200+	~2 barobar oshgan
1 pedagogga to'g'ri keladigan bola soni	18-20	16-18	14-16	Yaxshilangan
O'rtacha ish haqi (nisbiy)	Past	O'rtacha	Oshgan, lekin yetarli emas	Ijoiy o'sish
Nodavlat MTT ulushi (%)	<5%	20%	35%+	Keskin oshgan
Hujjatlash yuklamasi (baholash)	Yuqori	Yuqori	Qisman kamaygan	Sekin ijoiy o'zgarish

Mazkur statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2017-2023 yillar oralig'ida O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimi jadal rivojlangan. Xususan, MTTlar soni qariyb 6 barobarga oshgan bo'lib, bu pedagog xodimlarga bo'lgan talabni keskin kuchaytirgan. Shu bilan birga, bolalar qamrovi darajasining 27 foizdan 70 foizdan yuqori darajaga yetishi tizim samaradorligining oshganligini ko'rsatadi ^[13].

Pedagog xodimlar sonining ortishi ijoiy holat bo'lsa-da, amaliyotda ularning mehnat yuklamasi hali ham yuqori ekanligi kuzatilmoqda. 1 pedagogga to'g'ri keladigan bolalar sonining kamayishi sifat ko'rsatkichlarining yaxshilanishiga xizmat qilgan, biroq bu hali xalqaro standartlarga (OECD davlatlarida 1-12 bola) to'liq mos emas.

Shuningdek, nodavlat sektor ulushining ortishi raqobat muhitini shakllantirgan bo'lsa-da, pedagoglar mehnatini huquqiy tartibga solishda yagona standartlarni ta'minlash zaruratini kuchaytirmoqda.

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi asosiy natijalarga erishildi:

- pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solish tizimi mavjud bo'lsa-da, uning amaliy samaradorligi yetarli darajada emas;
- mehnat yuklamasi va hujjatbozlik darajasi pedagog faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda;
- ijtimoiy himoya va rag'batlantirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur;
- raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq huquqiy mexanizmlar yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

Natijada, pedagog xodimlar mehnatini samarali tartibga solish uchun normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, mehnat sharoitlarini optimallashtirish hamda zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini keng joriy etish zarurligi ilmiy jihatdan asoslandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solish tizimi so'nggi yillarda sezilarli darajada takomillashgan bo'lsa-da, uning amaliy samaradorligi hali to'liq darajada ta'minlanmagan. Xususan, maktabgacha ta'lim tizimining kengayishi, qamrov darajasining ortishi va nodavlat sektor ulushining oshishi pedagog xodimlar faoliyatini tartibga solishda yangi yondashuvlarni talab etmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solishda mavjud normativ-huquqiy baza asosiy yo'nalishlarni qamrab olgan bo'lsa-da, amaliyotda ularning to'liq ishlashi bilan bog'liq muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, mehnat yuklamasining ortiqchaligi, ortiqcha hujjatbozlik, rag'batlantirish mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda ijtimoiy himoya tizimidagi kamchiliklar pedagoglarning kasbiy samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy etish pedagog xodimlar mehnatini tashkil etish va nazorat qilish mexanizmlarini takomillashtirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq ushbu jarayonlarni huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash masalalari hali yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

- pedagog xodimlar mehnatini huquqiy tartibga solish tizimi mavjud bo'lsa-da, uni amaliyotga samarali joriy etish darajasi yetarli emas;
- mehnat yuklamasi va ma'muriy jarayonlar hajmi pedagoglarning asosiy faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda;
- ijtimoiy himoya va rag'batlantirish tizimlari yanada takomillashtirilishi zarur;
- raqamli transformatsiya sharoitida yangi huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur xulosalardan kelib chiqib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish - pedagog xodimlar mehnatini tartibga soluvchi hujjatlarni zamonaviy talablar asosida qayta ko'rib chiqish va ularning amaliy ijrosini kuchaytirish zarur.
2. Mehnat yuklamasini optimallashtirish - pedagog xodimlarning ish yuklamasini ilmiy asosda qayta ko'rib chiqish, ortiqcha vazifalarni qisqartirish hamda asosiy pedagogik faoliyatga e'tiborni kuchaytirish lozim.
3. Hujjatbozlikni qisqartirish va raqamlashtirish - elektron hujjat aylanish tizimlarini keng joriy etish orqali byurokratik jarayonlarni soddalashtirish va vaqt tejalishini ta'minlash maqsadga muvofiq.
4. Rag'batlantirish tizimini takomillashtirish - pedagog xodimlar mehnatini moddiy va nomoddiy rag'batlantirish mexanizmlarini kuchaytirish, ayniqsa hududlar kesimida differensial yondashuvni joriy etish zarur.
5. Ijtimoiy himoya choralarini kengaytirish - pedagog xodimlar uchun qo'shimcha imtiyozlar, sog'liqni saqlash va ijtimoiy kafolatlar tizimini rivojlantirish lozim.
6. Raqamli huquqiy mexanizmlarni joriy etish - pedagog xodimlar mehnatini hisobga olish, baholash va nazorat qilishda zamonaviy raqamli platformalarni huquqiy jihatdan mustahkamlash zarur.

Umuman olganda, maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishni takomillashtirish ta'lim tizimi samaradorligini oshirish, inson kapitalini rivojlantirish va jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD. (2019). Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/301005d1-en>
2. UNESCO. (2022). Global Report on Teachers: Addressing teacher shortages and transforming the profession. Paris: UNESCO Publishing.
3. International Labour Organization (ILO). (2012). Right to education and teachers' working conditions. Geneva: ILO.
4. Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291-309.
5. Kislov, A. G. (2018). Pravovoe regulirovanie truda pedagogicheskikh rabotnikov v sisteme obrazovaniya. *Zhurnal Rossiyskogo prava*, 6, 112-120.
6. Fedorova, M. Yu. (2020). Problemy pravovogo regulirovaniya truda pedagogicheskikh rabotnikov. *Trudovoe pravo v Rossii i za rubezhom*, 3, 25-29.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019). "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror. Toshkent.

8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2020). Maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatini tashkil etish to'g'risidagi nizam. Toshkent.
9. World Bank. (2021). Realizing the Future of Learning: From Learning Poverty to Learning for Everyone, Everywhere. Washington, DC: World Bank.
10. European Commission. (2020). Early Childhood Education and Care in Europe: 2020 Edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
11. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. (2020). "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. Toshkent.
12. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. (2023). Yangi tahrir. Toshkent.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.